

Knihovnicko-informační zpravodaj U Nás
Vyšlo: 10.12.2002
Číslo: Ročník 12 (2002). číslo 4
Sekce: Trocha odbornosti
Název článku: Knížky versus počítače a internet
Autor: Oldřich Suchoradský
Zdroj: <http://unas.svkhk.cz/clanek.asp?id=91>

Knížky versus počítače a internet

Oldřich Suchoradský

Problematika čtenářství v současném přetechnizovaném světě

Pryč jsou doby, kdy za dlouhých zimních večerů lidé z nedostatku jiné činnosti usedali ke knížce a celé večery i noci trávili soustředěnou četbou. Není pravda, že současníci mají méně času na čtení. Den má přece stále 24 hodin. A člověk když chce, tak si na svoji oblíbenou činnost čas vždycky najde. Čtení knížek, vyžadující vysoký stupeň soustředění, není do současné překotné doby vhodným a rozšířeným způsobem trávení času. To platí pro dospělé, tím více pro děti.

Učitelé ve školách konstatují a rodiče doma potvrzují, že děti všeobecně málo a v průměru špatně čtou. To vede ke snížení slovní zásoby dětí a v důsledcích ke snížení schopností vyjadřovat se, plynule hovořit, argumentovat. Proč k tomuto vývoji dochází? Příčin je mnoho. Jednou z nich je skutečnost, že dovednost čtení, nacvičovaná ve věku od 7 do 10 let, vyžaduje od malých čtenářů hodně úsilí, vytrvalosti a trpělivosti při cvičení potřebných návyků. Děti dnes nerady tráví čas jednostranně a ve stejné činnosti. Hledají změnu, jsou v neustálém pohybu a jsou neklidné. K tomu je nutí doba, členěná na mozaiku drobných zážitků, které prožívají v reálném životě, ale ještě více v životě virtuálním - u televizní obrazovky, při sledování filmů v kině, videa a programů u monitoru počítače. Doba, kdy si děti sedly s maminkou a soustředěně poslouchaly, co jim přečte z nové knížky, se asi těžko vrátí. Ostatně jedna z příčin je i v těch maminkách, které mají také jiné představy jak trávit večery a chvíle klidu. Spojení takových chvil s knížkou je výjimečné.

Přesto mám z poslední doby jeden takový příklad. Netýká se sice maminky, ale babička je přece také významný člen rodiny. O prázdninách mě v mlýnecké knihovně fascinovala čtyřletá Marcelka, vnučka jedné z chalupářek, která knihovnu navštěvovala zcela pravidelně a sama si vybrala pohádkové knížky, které jí babička denně a po celý týden na chalupě předčítala. Knížky si nevybírala podle obrázků, tak jako většina dětí jejího věku, ale podle hustého textu – „... to aby nám knížka déle vydržela“, vysvětlovala Marcelka. Udivovala přítomné návštěvníky knihovny neuvěřitelnou slovní zásobou a přehledem. Samozřejmě, že se jako malá princeznička ráda předváděla. Ale velmi sympaticky tím, že nám vyprávěla celé kapitoly z přečtených knížek. Musím dodat, že u mne ještě větší obdiv než malá Marcela sklidila babička, která se své vnučce trpělivě a zcela cíleně věnovala a k poslechu a sledování četby ji přivedla. Je víc než pravděpodobné, že z Marcelky bude jednou výborná čtenářka.

Ke čtenářství se dá vychovat, snad se mu lze i naučit. A přitom to nemusí být ani násilné, ani nudné. Vzpomínám na mnoho soutěží, které jsem v knihovně pro děti organizoval. Prvotně četly pro úspěch v soutěži, aby vyhrály... Ale později se z toho vyvinul pravidelný návyk a potřeba číst. Mám krásný pocit, když potkám v městské knihovně v Kopidlně nebo v Jičíně své bývalé dětské čtenáře, dnes rodiče, kteří tam vodí zase svoje děti. To dává naší knihovnické profesi smysl.

Abych nezapomněl! Jak je to s tím soubojem mezi knížkami a internetem?! Protože fandím jak knížkám, tak počítačům, nejsem objektivně schopen určit vítěze takového klání. Ale co mohu ze své praxe učitele potvrdit, je skutečnost, že žáci, kteří nemají doma počítač pouze ke hraní počítačových her, jsou ve třídě znát. Mají přehled a vědí mnohem více, než průměr ostatních. Dovedou na internetu vyhledat odpověď na jakoukoliv otázku. Jejich seminární práce jsou pozoruhodné svým obsahem (to konečně není jejich zásluha), ale vynikají nečekaně kvalitním grafickým uspořádáním, čistotou a úpravou. Jsou to malá umělecká (chcete-li „vědecká“) dílka. Na 12-14leté děti pozoruhodný výkon. Na

tom se shodne každý, kdo má takovou práci poprvé v ruce.

Tolik oslava internetu z hlediska učitele. A z pohledu knihovníka? Internet a počítače paradoxně vrací děti ke čtenářství. Nutí je číst manuály k technickému vybavení a programům a rozumět jejich textu. Psaní e-mailů a chatování, u dětí tak oblíbené činnosti, vyžadují schopnosti psát a číst a kupodivu to většina dětí zvládá bez hrubých chyb, tak běžných při psaní textu do školních sešitů. Snad si dávají větší pozor, aby si posláním textu „do světa“ neuřízly ostudu. Zmínil jsem již žákovské seminární práce. Jsem jedním z účastníků dlouhodobé debaty u „kulatého stolu“ o výchově dětí v rodině a ve škole, který organizuje server eKamarád a kde zastupuji učitele. Spolu se mnou diskutují 14-15leté děti a udivují schopností vyjádřit jasně své myšlenky, dobře argumentovat, mít vlastní názor na přednášená témata, přit se a obhajovat svůj názor. Zdá se, že to s tím čtenářstvím nejmladší generace nebude tak špatné, jak si někdy myslíme při pohledu do seznamu čtenářů své knihovny. Ony se dnes dají číst knížky i na dálku, po internetu. A jejich čtenáře ani výpůjčky si žádá z knihoven neviduje. Ale možná by ta skutečná knihovna měla ty, kteří neradi čtou, na uvedenou možnost upozornit při návštěvě internetu. A přímo v knihovně jim ukázat, kam si mohou jít do virtuální knihovny vybrat tu svoji oblíbenou literaturu. Možná po čase tito čtenáři poznají, že lepší než na knížku koukat přes monitor počítače je vzít ji v reálu do ruky a v klidu si v ní zalistovat. Napadá mě, že je to asi tak jako s těmi mými dávnými čtenáři, kteří začali kdysi v dětství chodit do knihovny číst kvůli soutěži, kterou jsem pro ně organizoval. A dneska si již život bez knížky neumí představit.